

Pekka Lith

Hyvinkään–Riihimäen seudulla kasvuyritykset ylläpitävät työllisyyttä

Hyvinkään–Riihimäen talousalueella jalostusalat muodostavat yli 40 prosenttia alueen työllisyydestä, vaikka yritysten määrän kasvu keskittyy palvelualoille. Alueen tukijalkana toimii yhä nosto- ja siirtokoneiden valmistus, jossa pääasialliset markkinat ovat ulkomailla. Uusia yritystoiminnan mahdollisuuksia löytyy ympäristöliiketoiminnasta, jonka piirissä toimii noin 60 ydin- ja tukitoimialojen yritystä, kertoo talousalueen Koheesio- ja kilpailukykyohjelma KOKO:n teettämä selvitys.

Hyvinkään–Riihimäen talousalueella on vahva teollinen perinne, joka on nojautunut metallituote- ja konepajateollisuuteen. Tällä teollisuudenalalla taas nosto- ja siirtolaitteilla on tärkeä merkitys. Alueen keskeisten yritysten menestys ei riipu pääkaupunkiseudun kysynnästä, vaan niiden päämarkkinat sijaitsevat ulkomailla. Palvelualojen merkitys alueen yritystoiminnassa on kaupan alaa lukuun ottamatta pienempi kuin maassamme keskimäärin.

Talousalueella yritysten työllisyys on parantunut 2000-luvulla nopeammin kuin maamme koko yritystoiminnassa keskimäärin, minkä taustalla on ollut rakentamisen noususuhdanne ja yksityisten palvelualojen kasvu erityisesti liike-elämän palveluissa. Yritysten liikevaihto on sen sijaan kasvanut hitaammin kuin kansantaloudessa keskimäärin.

Liitännäispalvelut vaimentavat teollisuuden suhdannevaihteluja

Vuoden 2008 lopulla alkaneen kansainvälisen finanssikriisin vaikutuksia talousalueella on toistaiseksi vielä vaikea arvioida. Tosin suhdannelaman vaikutukset näkyivät maassamme lähes välittömästi kansainvälisestä toiminnasta riippuvaisessa teollisuudessa, johon kuuluu Hyvinkään–Riihimäen talousalueella tärkeä metalli- ja konepajateollisuuden tuotteiden valmistus.

Nosto- ja siirtolaittevalmistuksessa suhdannevaihteluja vaimentaa kuitenkin toimialaan liittyvä palvelutoiminta. Se koostuu koneiden ja laitteiden korjauks-, ylläpito- ja tarkastuspalveluista. Myöskään rakennusalan työllisyys ei ole vähentynyt ennakkoidulla tavalla. Tämä johtuu valtion elvytystoimista, joskin osa rakennusalan elvytysrahoista on va-

lunut ulkomaisille aliorakoitsijoille.

Yhteensä Hyvinkään–Riihimäen talousalueella toimi Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri YTR:n mukaan 4 070 yritystä ja 4 800 yritystoimipaikkaa vuonna 2008. Alkutuotanto ei sisälly lukuihin. Toimipaikkojen työllisyys oli 20 700 henkeä ja liikevaihto 5,3 miljardia euroa. Toimipaikoista 50 prosenttia sijaitsi Hyvinkäällä, 30 prosenttia Riihimäellä ja loput Hausjärvelä ja Lopella.

Lama vähentänyt yrityskannan vaihtuvuutta

Yritystoimipaikkojen määrä on lisääntynyt talousalueella yhtäjaksoisesti vuodesta 1995 lähtien. Nopein kasvuvaihe oli vuosina 2004–08. Silloin toimipaikat lisääntyivät etenkin rakentamisessa ja liike-elämän palvelualoilla, jois-

Talousalue ylittää maakunnan rajan

Hyvinkään–Riihimäen talousalue koostuu neljän naapurikunnan eli Hyvinkään, Hausjärven, Lopen ja Riihimäen muodostamasta kokonaisuudesta. Hallinnollisten aluejakojen mukaan talousalueen kunnat kuuluvat kahteen maakuntaan ja seutukuntaan. Hyvinkää, joka on asukasluvultaan talousalueen suurin kunta, on osa Uuttamaata ja Helsingin seutua. Hausjärvi, Loppi ja Riihimäki kuuluvat sitä vastoin Kanta-Hämeeseen, ja ne muodostavat yhdessä Riihimäen seutukunnan.

Yhteensä talousalueella oli vuoden 2009 lopussa noin 90 900 asukasta, joista puolet asui Hyvinkäällä. Alueen väestömäärää havainnollistaa se, että yhtenä kuntana talousalue olisi ollut asukasluvultaan Suomen 11. suurin kunta Kuopion ja Kouvolan välissä vuonna 2009. Kansantalouden aluetilinpidon mukaan talousalueella syntyi 1,3 prosenttia maamme markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta vuonna 2007. Alueen osuus Suomen kokonaistaloudesta oli 1,4 prosenttia.

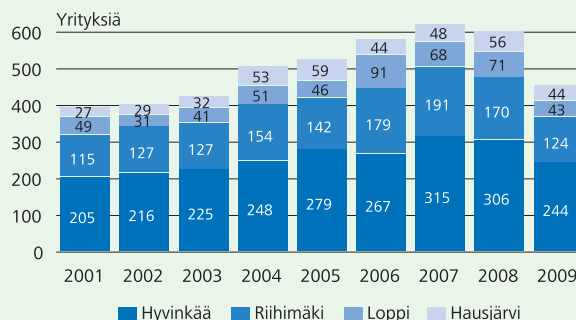
ta pääosa tilastoituu nykyisin ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalle. Teollisuudessa toimipaikat sitä vastoin hieman vähenivät.

Uusien toimintansa aloittaneiden yritysten määrän kasvu hidastui alueella kuitenkin jo vuonna 2008. Lopettaneiden yritysten määrä lisääntyi varsinkin alueen suurissa kunnissa Hyvinkäällä ja Riihimäellä. Vuonna 2009 aloittaneiden yritysten määrä supistui edelleen, mutta myös lopettaneiden yritysten määrä väheni. Toteutunut kehitys on pienentänyt yrityskannan vaihtuvuutta (Kuviot 1–2).

Yritykset pääosin mikrokokoisia

Talousalueen yritykset ovat korostetun pieniä työllisyydellä mitattuna, sillä lähes 80 prosenttia yrityksistä työllisti enintään kaksi henkilöä vuonna 2008 (Taulukko 1). Nämä yritykset koostuvat

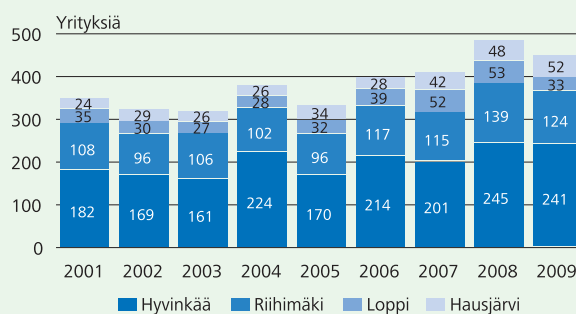
Toimintansa aloittaneet yritykset Hyvinkään–Riihimäen talousalueella kunnittain 2001–09

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri. Tilastokeskus

Kuvio 1

Toimintansa lopettaneet yritykset Hyvinkään–Riihimäen talousalueella kunnittain 2001–09

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri. Tilastokeskus

Kuvio 2

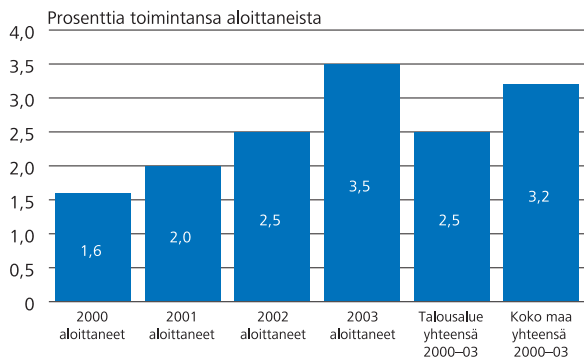
Hyvinkään–Riihimäen talousalueen yritykset henkilöstön koko- luokittain 2008 alkutuotannon toimialat pois lukien

Henkilöstön kokoluokka, henkilöä	Yrityksiä, lkm	Osuus henkilöstöstä, %
Vähintään 250 henkilöä	10	29,3
50–249 henkilöä	33	17,6
10–49 henkilöä	184	21,6
3–9 henkilöä	645	17,0
1–2 henkilöä	2 064	13,1
Alle 0,6 henkilöä	1 131	1,4
Yhteensä	4 067	100,0

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri. Tilastokeskus

Taulukko 1

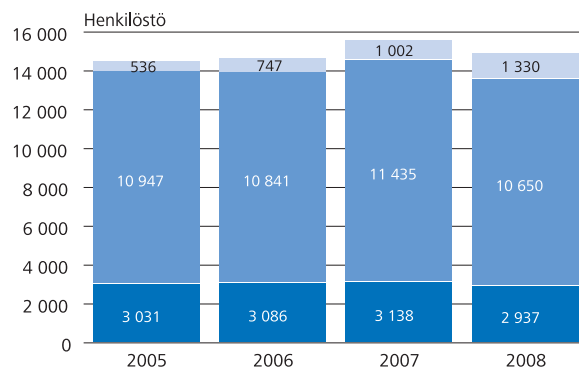
Esimerkkivuosina 2000–03 aloittaneet vähintään viiden hengen kasvuyritykset Hyvinkään–Riihimäen talusalueella ja koko maassa

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri. Tilastokeskus

Kuvio 3

Henkilöstön määrän kehitys Hyvinkään–Riihimäen talusalueen kasvuyrityksissä ja muissa yrityksissä 2005–08

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri. Tilastokeskus

Kuvio 4

etupäässä yksinyrittäjäistä, joilla oman perheen ulkopuolista työvoimaa on vain satunnaisesti. Yksinyrittäjien määrä on alueella suurempi kuin maassa keskimäärin, vaikka alkutuotantoa ei ole laskettu mukaan.

Merkitävä osa talusalueella toimivista pienyrityksistä voi olla sivutoimisia, mikäli sivutoimisuuden rajana pidetään enintään 0,5 henkilöä vuosityöllisyyden käsitteellä mitattuna. Sivutoiminen yrittäjä saa tulonsa pääosin muusta tulonlähteestä kuten palkkatyöstä. Yrittäjyys voi olla myös osa-aikaista tai kausiluonteista, vaikka henkilöllä ei olisi muuta päätoimintaa tai ulkopuolista tulonlähdetä kuten eläkettä.

Palvelujen kasvu on lisännyt etenkin pienten naisyritysten määrää Hyvinkään–Riihimäen alueella, joskin toistaiseksi naisten omistamien yritysten runsaan viidenneksen osuus yrityskannasta on pienempi kuin maassa keskimäärin.

Myös maahanmuuttajat ovat perustaneet yrityksiään palvelualoille. Maahanmuuttajien yritykset toimivat yleensä ravitsemistoiminnassa ja muilla henkilöpalveluilla.

Työllisyys keskittynyt suuriin yrityksiin

Pienyritysvaltaisuudesta huolimatta kymmenen suurinta, lähinnä kansainvälisillä markkinoilla toimivaa yritystä työllis-

ti liki 30 prosenttia alueen yritysten henkilöstöstä vuonna 2008, jos tarkastellaan talusalueella kotipaikkanaan pitäviä yrityksiä. Suuriin yrityksiin kuuluvat Würth Oy, Kone Industrial Oy, Konecranes Lifting Oy, Konecranes Service Oy sekä RTW-yhtymä Oy.

Suuria yritysmuotoisia työnantajia, joiden kotipaikka sijaitsee talusalueen ulkopuolella, olivat vuonna 2008 Valio Oy, VR-Yhtymä ja VR-Rata Oy.

Yhteensä yritysten osuus alueen työpaikoista oli lähes kolme neljäsosaa. Kunnat ja valtion organisaatiot työllistävät Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastojen mukaan suoraan noin neljänneksen alueella työssäkäyvistä.

Kasvuyrityksiä pari prosenttia yrityskannasta

Hyvinkään–Riihimäen talusalueella vuonna 2008 toimineista yrityksistä niin sanottuja nopean kasvun yrityksiä oli 2–3 prosenttia yrityskannasta. Nopean kasvun yrityksiksi on määritelty vähintään viiden hengen yritykset, joiden henkilöstö lisääntyi keskimäärin 20 prosenttia vuosina 2005–08. Pääosa kasvuyrityksistä toimi rakennusalalla, kaupassa ja liike-elämän palveluissa.

Samantyyppisiin tuloksiin päästään, kun tarkastelu rajataan nuoriin esimerkkivuosi 2000–03 toimintansa aloittaneisiin yrityksiin ja kasvua mitataan

palkkasumman tai liikevaihdon kehityksellä. Nuorista yrityksistä keskimäärin noin 2,5 prosenttia päätyi kasvu-uralle, jos kasvuyritysten määrä suhteutetaan kaikkiin alueella esimerkkivuosi 2000–03 aloittaneisiin yrityksiin.

Kasvuyritysten osuus lisääntyy siirryttäessä vuonna 2000 perustetuista yrityksistä vuonna 2003 perustettuihin yrityksiin. Osuus oli kuitenkin vähän pienempi kuin koko maassa keskimäärin, sillä palkkasumman kehityksellä mitaten kaikista maassamme esimerkkivuosi 2000–03 aloittaneista vähintään viiden hengen yrityksistä nopean kasvun yrityksiä oli 3,2 prosenttia (Kuvio 3).

Osinkojen verovapaus ei leikannut kasvua

Hyvinkään–Riihimäen talusalueelta tehty tarkastelu nuorten yritysten kasvusta ei tue verotuksen kokonaisuudistusta selvittäneen niin sanotun Hetemäen työryhmän väitettä siitä, että nykyinen osinkoverotus olisi jarruttanut listamattomien osakeyhtiöiden kasvua tai houkuttellut sijoittamaan yrityksen varoja vähäriskisiin kohteisiin liiketoiminnan kasvumahdollisuuksien sijasta.

Luonnollisesti verotus ohjaa listamattomissa yrityksissä maksimaaliseen verottoman osingon nostamiseen vuosittain. Pienistä osakeyhtiöistä nostetut osingot ovat yleensä kuitenkin pieniä,

Ympäristöalan yritysten markkinat laajenevat

Ympäristöhaittojen nousevat kustannukset sekä ympäristöä, luonnonvaroja ja energiankulutusta säästävien tuotteiden ja järjestelmien kysynnän kasvu laajentavat ympäristöalan yritysten markkinoita. Alan kehitystä on vauhditettu valtion toimien ja ohjauskeinojen avulla, mutta periaatteessa alan kehityksen taustalla on samoja syitä kuin muidenkin uusien tuotteiden ja teknologioiden kohdalla.

Maastamme löytyy monipuolista osaamista energia- ja ympäristöteknologiassa. Suomalaisten vahvoja osaamisalueita ovat energiatehokkaat prosessit ja laitteet, yhdistetty sähkön ja lämmön tuotanto, taajuusmuuttajat, sähkönsiirto ja jakelujärjestelmät, jätehuoltoteknologia, tuulivoimalakomponentit, mittausjärjestelmät sekä bioenergian käyttö ja bioenergiaan liittyvät teknologiat.

Suomen nykyinen hallitus on asetta-

nut painopisteen puubiomassan hyödyntämiseen energiantuotannossa. Suuria maailmanlaajuisia kasvumahdollisuuksia liittyy myös teollisuus-, yhdyskunta- ja maatalouden jätteiden biokaasutuotantoon ja siihen liittyvän teknologian kehittämiseen. Biokaasutuksella ei tuoteta vain energiaa, vaan sillä on muita myönteisiä ympäristövaikutuksia.

Ympäristöteknologian vienti korostuu tulevaisuudessa

Uusia kasvumahdollisuuksia löytyy muillakin ympäristöliiketoiminnan toimialoilla. Esimerkiksi vesien ja maaperän puhdistamisella ja ennallistamisella on suuret maailmanlaajuiset markkinat, joissa voidaan hyödyntää uutta bioteknologiaa. Myös kierrätysmateriaalien käsittely ja uusiokäyttöä on kehitetty Suomessa pitkälle; niillä säästetään neitseel-

listä luontoa, raaka-aineita ja energiaa.

Esimerkki ongelmajätteiden käsittelystä on Suomessa kehitetty akkujen ja paristojen kuivateknologia. Sen avulla lähes kaikki akkujen ja paristojen sisältämä materiaali saadaan hyötykäyttöön. Myös jätteiden kuljetus on meillä pitkälle vietyä logistiikkaa. Jäteautot ovat usein biopolttoainetta ja maa-kaasua käyttäviä monilokeroautoja, joissa voidaan kuljettaa erilaisia kierrätysjätteitä niitä sekoittamatta.

Ympäristön tilaan ja päästöihin liittyvät ongelmat ovat kuitenkin varsin monisyisiä ja ympäristöala on osaamisalana nuorta ja osaksi määrittelemätöntä, mikä puoltaa tietynlaisia laaja-alaisuutta ja pitkäjänteisyyttä alan kehittämistyössä. Alan keskeiset markkinat sijaitsevat kuitenkin tulevaisuudessa ulkomailla. Tämä korostaa ympäristöteknologian tuotteiden ja palvelujen viennin merkitystä.

minkä vuoksi osinkoverotus tuskin sannotavasti jarruttaa kasvuhaluja. Pääasiassa kasvua rajoittavat ahtaat markkinat, yrityksen rajalliset voimavarat ja riskinottohalukkuuden puute.

Alueen työllisyys nojaa harvoihin kasvuyrityksiin

Kasvuyritysten ja kasvavien toimialojen tunnistaminen on ensiarvoisen tärkeää talousalueen tasapainoisen kehityksen kannalta. Vuosina 2006–07 yritysten työllisyyden kasvu oli lähes täysin harvalukuisten kasvuyritysten varassa. Lisäksi työllisyys olisi supistunut vuonna 2008 enemmän ilman kasvuyritysten työllisyyden lisäystä (Kuvio 4).

Hyvinkää–Riihimäen alueella talouskehitys riippuu kuitenkin näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa nosto- ja siirtolaiteteollisuuden ja siihen liittyvien tukitoimialojen menestyksestä. Riippuvuutta yhdestä toimialasta voitaisiin vähentää parhaiten laajentamalla teollista tukijalkaa ja rakentamalla tämän ympärille myös yksityistä palvelutuotantoa.

Ympäristöliiketoiminnasta alueen uusi kasvuala?

Esimerkiksi ympäristöliiketoiminta on yksi tulevaisuuden kasvualoista. Alan kasvulle olisi Hyvinkään–Riihimäen talousalueella hyvät edellytykset, sillä alueella toimii Tilastokeskuksen YTR:n mukaan jo 40–50 ympäristöliiketoiminnan ydinyritystä. Ydintoimialojen yritykset ovat pääosin pieniä, sillä viisi suurinta yritystä työllistää lähes 90 prosenttia osaamisalan henkilöstöstä.

Alan suurimpia yrityksiä ovat valtion, kuntien ja elinkeinoelämän yhteisömuotoisissa oleva Ekokem Oy ja samaan konserniin kuuluva Ekokem-Palvelu Oy. Lisäksi alueella on materiaalien kierrätyspalveluja sekä teollisuuden ja rakennusalan puhdistuspalveluja tuottavia yrityksiä. Ydinyritysten ohella talousalueella toimii ympäristöteknologian tuotevalmistajia ja tukitoimialojen palveluyrityksiä. ■

Pekka Lith

Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith

Lähteitä:

Lith, Pekka: Hyvinkään–Riihimäen talousalueen yritystoiminta. Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith. Helsinki 2010

Lith, Pekka: Ympäristöliiketoiminnan toimialaraportti 2009. Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith. Helsinki 2010

Tilastokeskus: Työvoimatutkimuksen tilastoja, yritysten rakennetilastoja, yritys- ja toimipaikkarekisterin tilastoja 1990- ja 2000-luvuilta

Työ- ja elinkeinoministeriö: Yrittäjyyksikatsaus 2009. TEM:n julkaisu 54/2009. Helsinki 2009

Työ- ja elinkeinoministeriö: Hyvinvointialan kehittäminen, Osa II. Yritystoiminta ja yrittäjyyden kehittäminen (toim. Pekka Lith). TEM:n julkaisu 32/2009. Helsinki 2009.